

EFEKTÍVNOSŤ VYUŽÍVANIA ZDROJOV A OBEHOVÉ HOSPODÁRSTVO

Dôsledkom súčasných i predchádzajúcich spôsobov využívania zdrojov je vysoká úroveň znečistenia, zhoršovanie kvality životného prostredia a vyčerpávanie prírodných zdrojov. Politika EÚ v oblasti odpadu sa tradične zameriava na odpadové hospodárstvo, ktoré je udržateľné z hľadiska životného prostredia. Cieľom plánu pre Európu efektívne využívajúcu zdroje a balíka pre obehové hospodárstvo je transformovať do roku 2050 hospodárstvo EÚ na udržateľné hospodárstvo. V rámci Európskej zelenej dohody sa v akčnom pláne pre obehové hospodárstvo stanovuje program zameraný na budúcnosť s cieľom dosiahnuť čistejšiu a konkurencieschopnejšiu EÚ.

PRÁVNY ZÁKLAD

Články 191 až 193 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ).

CIELE A DOSIAHNUTÉ VÝSLEDKY

Všetky výrobky majú prírodný základ. Hospodárstvo EÚ je vo veľkej miere závislé od prírodných zdrojov. Ak sa nezmenia doterajšie modely spotreby a výroby, aj naďalej bude pokračovať poškodzovanie a vyčerpávanie prírodných zdrojov, ako aj produkcia odpadu. Súčasné využívanie zdrojov dosahuje také rozmery, že je ohrozená perspektíva budúcich generácií – a rozvojových krajín – využívať svoj primeraný podiel na vzácnych zdrojoch. Racionálne využívanie prírodných zdrojov bolo jednou z prvých environmentálnych otázok, ktoré tvorili základ prvých európskych zmlúv. [Plán pre Európu efektívne využívajúcu zdroje](#) bol jednou z kľúčových iniciatív 7. environmentálneho akčného plánu (EAP). Jedným z hlavných cieľov tohto plánu bolo uvoľniť hospodársky potenciál EÚ, aby bola EÚ produktívnejšia, využívala menej zdrojov a smerovala k obehovému hospodárstvu. Nedávny [balík pre obehové hospodárstvo](#) okrem toho zahŕňa opatrenia, ktoré pomôžu stimulovať prechod EÚ na obehové hospodárstvo prostredníctvom väčšej recyklácie a opätovného použitia, podporiť globálnu konkurencieschopnosť, posilniť udržateľný hospodársky rast a vytvoriť nové pracovné miesta.

A. Efektívne využívanie zdrojov

Plán pre Európu efektívne využívajúcu zdroje bol súčasťou hlavnej iniciatívy v oblasti efektívneho využívania zdrojov stratégie Európa 2020. Podporoval prechod k udržateľnému rastu prostredníctvom nízkouhlíkového hospodárstva, ktoré efektívne

využíva zdroje. V tomto pláne bol zohľadnený pokrok, ktorý sa podarilo dosiahnuť v súvislosti s [tematickou stratégiou trvalo udržateľného využívania prírodných zdrojov](#) z roku 2005 a [stratégiou udržateľného rozvoja EÚ](#), a stanovil sa rámec pre navrhovanie a vykonávanie budúcich činností. V pláne sa navrhli aj štrukturálne a technologické zmeny potrebné do roku 2050 vrátane míľnikov, ktoré sa mali splniť do roku 2020. Zároveň sa v ňom navrhli spôsoby zvýšenia produktivity zdrojov a oddelenia hospodárskeho rastu od využívania zdrojov a od jeho vplyvu na životné prostredie.

B. Odpadové hospodárstvo a predchádzanie vzniku odpadu

[Rámcová smernica o odpade](#) nadviazala na [tematickú stratégiu predchádzania vzniku odpadu a jeho recyklovania](#). Mala za cieľ zreformovať a zjednodušiť politiku EÚ zavedením nového rámca a stanovením nových cieľov so zameraním na prevenciu. V júli 2023 Komisia predložila [návrh](#) na zmenu rámcovej smernice o odpade so zámerom presunúť zodpovednosť za celý životný cyklus textilných výrobkov na výrobcov. Cieľom tejto iniciatívy je podnietiť udržateľné nakladanie s textilným odpadom.

V [nariadení o preprave odpadu \(\(ES\) č. 1013/2006\)](#) sa stanovili pravidlá prepravy odpadu v rámci EÚ, ako aj medzi EÚ a tretími krajinami s konkrétnym cieľom zlepšiť ochranu životného prostredia. Nariadenie upravovalo prepravu prakticky všetkých druhov odpadu (okrem rádioaktívneho odpadu) po cestách, železnici, mori a letecky. Nezákonná preprava odpadu však zostáva vážnym problémom. Novým nariadením [\(\(EÚ\) č. 660/2014\)](#) sa posilnili ustanovenia týkajúce sa kontrol v predchádzajúcich právnych predpisoch a sprísnilo požiadavky na vnútroštátne kontroly a plánovanie.

C. Právne predpisy týkajúce sa vzniku odpadu a odpadových tokov

Cieľom [smernice 2000/53/ES](#) bolo znížiť odpad z vozidiel po dobe životnosti a ich dielov napríklad tým, že sa do roku 2015 mala zvýšiť miera ich opätovného využitia a zhodnotenia na 95 % a miera ich opätovného využitia a recyklácie minimálne na 85 %. Smernica tiež nabádala výrobcov a dovozcov vozidiel, aby obmedzili používanie nebezpečných látok a aby rozvíjali využívanie recyklovaného materiálu. V roku 2017 väčšina členských štátov splnila svoj cieľ 85-percentnej miery opätovného použitia a recyklácie stanovený na rok 2015 na základe priemernej hmotnosti na vozidlo a rok. V roku 2021 sa uskutočnila verejná konzultácia o revízii smernice. [Smernica 2000/53/ES](#) bola zmenená smernicou (EÚ) [2018/849](#), ktorou sa Komisia splnomocňuje presadzovať dodržiavanie predpisov týkajúcich sa vozidiel po dobe životnosti, vyňať materiály, určovať normy pre kódovanie a stanovovať požiadavky na spracovanie. Nariadenie o recyklácii lodí [\(\(EÚ\) č. 1257/2013\)](#) nadobudlo účinnosť 30. decembra 2013. Jeho hlavným cieľom bolo predchádzať nehodám, zraneniam a iným škodlivým vplyvom na zdravie ľudí a životné prostredie, ktoré sú spôsobené recykláciou a spracovaním lodí v EÚ, obmedzovať ich a minimalizovať, predovšetkým s cieľom zabezpečiť, aby sa s nebezpečným odpadom z takejto recyklácie zaobchádzalo z environmentálneho hľadiska vhodným spôsobom. Nariadením sa stanovili viaceré požiadavky pre európske lode, majiteľov európskych lodí, zariadenia na recykláciu lodí, ktoré sú pripravené recyklovať európske lode, ako aj pre príslušné orgány alebo správne orgány.

Cieľom smernice 2002/96/ES zmenenej [smernicou 2012/19/EÚ](#) bola ochrana pôdy, vody a ovzdušia pred znečistením, a to lepším a redukovaným zneškodňovaním odpadu z elektrických a elektronických zariadení (OEEZ). Smernica 2002/95/ES o obmedzení používania určitých nebezpečných látok v elektrických a elektronických zariadeniach (NLEEZ), zrušená [smernicou 2011/65/EÚ](#), bola prijatá súčasne so smernicou o OEEZ a jej cieľom bolo chrániť životné prostredie a ľudské zdravie obmedzením používania olova, ortuti, kadmia, chrómu a brómovaných spomaľovačov horenia v takýchto zariadeniach. Ukázalo sa, že v členských štátoch bolo vykonávanie smernice o OEEZ a smernice o NLEEZ náročné, a náležite sa spracúvala len jedna tretina odpadu z elektrických a elektronických zariadení. Na základe týchto dvoch smerníc a [smernice 2012/18/EÚ](#) boli členské štáty povinné zvýšiť množstvo elektronického odpadu, ktorý zbierajú, a umožniť spotrebiteľom vrátiť spotrebiče do ktoréhokoľvek obchodu predávajúceho malé elektrické spotrebiče bez toho, aby si museli kúpiť nový tovar.

Cieľom [smernice 2006/66/ES](#) o batériách a akumulátoroch a použitých batériách a akumulátoroch bolo zlepšiť nakladanie s odpadom a zmierniť vplyv týchto produktov na životné prostredie zavedením pravidiel pre ich zber, recyklovanie, spracovanie a zneškodnenie. V smernici sa takisto určili limitné hodnoty určitých nebezpečných látok (najmä ortuti a kadmia) v batériách a akumulátoroch. [Pozmeňujúcou smernicou 2013/56/EÚ](#) sa vypustila výnimka pre tzv. gombíkové články s obsahom maximálne 2 hmotnostných percent ortuti.

Podľa smernice Rady 96/29/Euratom o rádioaktívnom odpade a látkach, zrušenej [smernicou Rady 2013/59/Euratom](#), musel každý členský štát zaviesť povinnosť oznamovať činnosti, ktoré sú rizikové z dôvodu ionizujúceho žiarenia. Problematika prepravy rádioaktívneho odpadu sa upravuje [nariadením Rady \(Euratom\) č. 1493/93](#) a [smernicou Rady 2006/117/Euratom](#).

Do pôsobnosti [smernice 94/62/ES](#) patrili všetky obaly uvedené na trh EÚ a všetky odpady z obalov, či už používané alebo uvedené do obehu na úrovni priemyslu, veľkoobchodu, maloobchodu, v kanceláriách, službách, domácnostiach alebo na akejkoľvek inej úrovni. V [pozmeňujúcej smernici 2004/12/ES](#) sa stanovili kritériá a presnejšie vymedzil pojem „obaly“. Okrem toho sa [smernicou \(EÚ\) 2015/720](#) zmenila smernica 94/62/ES, pokiaľ ide o zníženie spotreby ľahkých plastových tašiek, ktoré ľahko unikajú tokom nakladania s odpadom a akumulujú sa v našom prostredí, najmä v podobe morského odpadu. V smernici sa stanovuje výrazné zníženie spotreby ľahkých plastových tašiek, pretože sa zameriava na všetky plastové tašky, ktoré sú tenšie ako 50 mikrónov.

Cieľom smernice o nakladaní s odpadom z ťažobného priemyslu (smernica o ťažobnom odpade, [2006/21/ES](#)) bolo riešenie významných environmentálnych a zdravotných rizík spojených s objemom ťažobného odpadu zo súčasnosti i z minulosti a s jeho potenciálom pre znečisťovanie.

D. Nakladanie s odpadom a jeho likvidácia

Postupným vykonávaním smernice o čistení komunálnych odpadových vôd ([91/271/EHS](#)) vo všetkých členských štátoch sa zvýšil objem splaškových kalov, ktoré je potrebné zneškodniť.

Účelom smernice o skládkach odpadov ([1999/31/ES](#)) bolo predchádzať nepriaznivým vplyvom skládok na životné prostredie, najmä na povrchovú vodu, podzemnú vodu, pôdu a ovzdušie, ako aj na ľudské zdravie, alebo tieto vplyvy obmedziť. Vykonávanie smernice stále nie je uspokojujúce, pretože zatiaľ nedošlo k transponovaniu všetkých ustanovení vo všetkých členských štátoch a naďalej existuje veľké množstvo nelegálnych skládok. Pozmeňujúca [smernica \(EÚ\) 2018/850](#) obmedzuje skládkovanie recyklovateľného odpadu, stanovuje nové ciele a presadzuje kontroly.

Cieľom smernice 2000/76/ES o spaľovaní odpadov bolo predchádzať znečisťovaniu ovzdušia, vody a pôdy spôsobenému spaľovaním alebo spoluspaľovaním odpadu alebo ho v najväčšom možnom rozsahu znižovať. Od novembra 2010 bola táto smernica zrušená a nahradená [smernicou 2010/75/EÚ](#) o priemyselných emisiách a súvisiacimi smernicami.

E. Balík predpisov o obehovom hospodárstve z roku 2018

V decembri 2015 Komisia predstavila akčný plán obehového hospodárstva a štyri legislatívne návrhy na zmenu týchto právnych aktov: a) rámcovej smernice o odpade, b) smernice o skládkach odpadov, c) smernice o obaloch a odpadoch z obalov a d) smerníc o vozidlách po dobe životnosti, o batériách a akumulátoroch a použitých batériách a akumulátoroch a o OEEZ. Niektoré z týchto návrhov boli vyvolané právnou povinnosťou preskúmať ciele v oblasti odpadového hospodárstva. V rámcovej smernici o odpadoch sa požaduje, aby Komisia do konca roka 2014 prijala tieto opatrenia: revízia cieľov na rok 2020 týkajúcich sa opätovného využívania a recyklácie odpadu z domácností a stavebného a demolačného odpadu, stanovenia cieľov predchádzania vzniku odpadu do roku 2020 a posúdenia viacerých opatrení vrátane systémov rozšírenej zodpovednosti výrobcu. Smernica o skládkach odpadov vyžaduje od Komisie, aby preskúmala ciele stanovené v danej smernici do júla 2014 a v smernici o obaloch do konca roka 2012.

Štyri smernice prijaté v máji ([\(EÚ\) 2018/849](#), [\(EÚ\) 2018/850](#), [\(EÚ\) 2018/851](#) a [\(EÚ\) 2018/852](#)) zahŕňajú okrem iného tieto kľúčové prvky:

- spoločný cieľ EÚ recyklovať 65 % komunálneho odpadu do roku 2035 (55 % do roku 2025 a 60 % do roku 2030),
- spoločný cieľ EÚ recyklovať 70 % odpadov z obalov do roku 2030,
- záväzný cieľ v oblasti skládok znížiť objem skládok na najviac 10 % komunálneho odpadu do roku 2035,
- zákaz skládkovania separovane vyzbieraného odpadu, ktorým sa požaduje triedený zber biologického odpadu do roku 2023 a textílií a nebezpečného odpadu z domácností do roku 2025.

F. Plasty v obehovom hospodárstve

Komisia 16. januára 2018 uverejnila oznámenie, v ktorom vytýčila [stratégiu pre plasty v obehovom hospodárstve](#). Stratégia identifikuje kľúčové výzvy vrátane nízkej miery opätovného použitia a recyklácie plastového odpadu, emisií skleníkových plynov spojených s výrobou plastov a ich spaľovania a prítomnosti plastového odpadu v oceánoch. Komisia navrhuje, aby boli do roku 2030 všetky plastové obaly navrhnuté tak, aby boli recyklovateľné alebo opätovne použiteľné. S cieľom priblížiť sa k splneniu tohto cieľa uvádza stratégia sériu opatrení, ktoré sa sústredia na štyri oblasti: 1) zlepšenie ekonomických aspektov a kvality recyklácie plastov; 2) obmedzenie odhadzovania plastových odpadov; 3) podpora investícií a inovácií v hodnotovom reťazci plastov a 4) využitie globálnych opatrení.

V rámci stratégie pre plasty zameranej na riešenie problému nehospodárneho a škodlivého plastového odpadu prostredníctvom legislatívnych opatrení a na základe návrhu Komisie z 28. mája 2018 sa Rada a Parlament dohodli znížiť znečistenie plastmi stanovením nových prísnych obmedzení týkajúcich sa určitých jednorazových plastových výrobkov ([smernica \(EÚ\) 2019/904](#)). Medzi výrobky zakázané v EÚ patria plastové príbory (vidličky, nože, lyžice a paličky), plastové taniere a slamky, nádoby na potraviny a nápoje vyrobené z expandovaného polystyrénu a vatové tyčinky vyrobené z plastu. Od roku 2025 budú mať členské štáty záväzný cieľ, aby všetky PET fľaše na nápoje obsahovali aspoň 25 % recyklovaného plastu. Do roku 2030 budú musieť všetky plastové fľaše obsahovať aspoň 30 % recyklovaného materiálu.

G. Nový akčný plán pre obehové hospodárstvo v rámci Európskej zelenej dohody [Nový akčný plán pre obehové hospodárstvo](#) – za čistejšiu a konkurencieschopnejšiu Európu – bol uverejnený v marci 2020 a je jedným zo základných kameňov Európskej zelenej dohody, čo je nový program EÚ pre udržateľný rast. Oznamili sa v ňom iniciatívy zamerané na celý životný cyklus výrobkov, ktoré sa zameriavajú napríklad na ich navrhovanie, podporu procesov obehového hospodárstva a podnecovanie udržateľnej spotreby a ktorých cieľom je zabezpečiť, aby sa použité zdroje zachovali v hospodárstve EÚ čo najdlhšie.

Európsky parlament a Rada prijali 12. júla 2023 nové [nariadenie o batériách](#). Zminimalizuje sa tým environmentálny vplyv odvetvia batérií, ktoré prechádza exponenciálnym rastom v kontexte nových sociálno-ekonomických podmienok, technologického vývoja, trhov a používania batérií. Komisia 17. novembra 2021 prijala [návrh o preprave odpadu](#), v ktorom navrhla prísnejšie pravidlá týkajúce sa vývozu odpadu, efektívnejší systém obehu odpadu ako zdroja a konkrétne opatrenia proti nezákonnému obchodovaniu s odpadom. Preprava odpadu do krajín OECD sa bude monitorovať a môže sa pozastaviť, ak tento odpad spôsobuje vážne environmentálne problémy v krajine určenia. Vývoz odpadu do krajín, ktoré nie sú členmi OECD, bude obmedzený a povolený len vtedy, ak sú tieto krajiny schopné s ním hospodáriť udržateľným spôsobom.

Komisia 30. novembra 2022 [navrhla revíziu](#) smernice o obaloch a odpadoch z obalov s cieľom zabezpečiť, aby sa obaly dostupné v EÚ mohli do roku 2030 opätovne použiť

alebo recyklovať finančne udržateľným spôsobom. Prijala tiež [oznámenie o politickom rámci pre bioplasty, biologicky rozložiteľné a kompostovateľné plasty](#).

Spotreba textilu v Európe sa nachádza z hľadiska vplyvu na životné prostredie a zmenu klímy na štvrtom mieste (po potravinách, bývaní a mobilite). Komisia 30. marca 2023 uverejnila [stratégiu EÚ v oblasti udržateľných a obehových textílií](#). V tejto stratégii sa stanovujú konkrétne opatrenia na zabezpečenie toho, aby textilné výrobky uvádzané na trh EÚ boli do roku 2030 udržateľné a recyklovateľné, bez nebezpečných látok a aby rešpektovali sociálne práva a životné prostredie.

ÚLOHA EURÓPSKEHO PARLAMENTU

Parlament opakovane vyzýva na prijatie nového programu budúceho európskeho rastu, ktorého základnou súčasťou by bolo efektívne využívanie zdrojov a ktorým by sa vyžadovali niektoré radikálne zmeny našich modelov výroby a spotreby. Uplatňovaním filozofie absolútneho cyklického hospodárstva by sa mohlo zlepšiť využívanie druhotných surovín a vytvorili by sa tie správne hospodárske stimuly na predchádzanie tvorbe odpadu a jeho opätovné využívanie.

V nadväznosti na stratégiu Komisie pre plasty v obehovom hospodárstve z januára 2018 prijal Parlament [v septembri 2018 uznesenie o tejto stratégii](#). V uznesení okrem iného naliehavo vyzval Komisiu, aby zvažila zavedenie požiadaviek na minimálny recyklovaný obsah pre špecifické plastové výrobky umiestnené na trh EÚ. Podporil vytvorenie skutočného jednotného trhu s recyklovanými plastmi, navrhol opatrenia na boj proti odpadu v mori a žiadal zákaz mikroplastov v kozmetických výrobkoch a čistiacich prostriedkoch do roku 2020. Parlament diskutoval o balíku predpisov o obehovom hospodárstve vo Výbore pre životné prostredie, verejné zdravie a bezpečnosť potravín (ENVI) a predložil 2 000 pozmeňujúcich návrhov.

Parlament v [uznesení z 15. januára 2020 o európskom ekologickom dohovore](#) požadoval ambiciózný nový akčný plán pre obehové hospodárstvo s cieľom znížiť celkovú environmentálnu stopu a stopu zdrojov výroby a spotreby v EÚ pri súčasnom poskytovaní silných stimulov pre inovácie, udržateľné podniky a trhy s klimaticky neutrálnymi a netoxickými obehovými výrobkami. Zdôraznil silné synergie medzi opatreniami v oblasti klímy a obehovým hospodárstvom, najmä v energeticky náročných odvetviach s vysokými emisiami uhlíka, a požadoval, aby sa na úrovni EÚ stanovil cieľ v oblasti efektívneho využívania zdrojov.

Parlament prijal 17. januára 2023 svoju rokovaciu pozíciu k rozhovorom s vládami EÚ o [novom právnom predpise o revízii postupov a kontrolných opatrení EÚ pri preprave odpadu](#). Revidované právne predpisy by mali lepšie chrániť životné prostredie a ľudské zdravie a zároveň v plnej miere využívať príležitosti, ktoré ponúka odpad, aby sa dosiahol cieľ EÚ, ktorým je obehové hospodárstvo s nulovým znečistením. Parlament vyzval na vytvorenie mechanizmu EÚ zameraného na riziká, ktorý by usmerňoval krajiny EÚ vykonávajúce kontroly s cieľom predchádzať nezákonnej preprave odpadu a odhaľovať ju.

Viac informácií o tejto téme nájdete na [webovom sídle](#) Výboru pre životné prostredie, verejné zdravie a bezpečnosť potravín.

Georgios Amanatidis / Maria-Mirela Curmei
10/2023

